

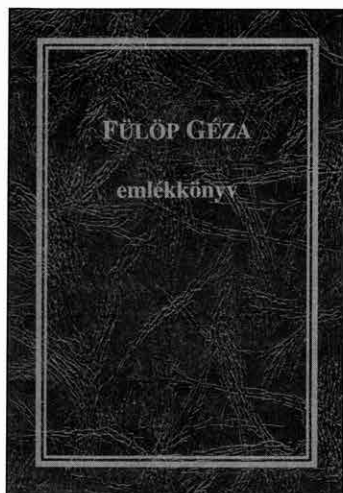
A Tanár Úr emlékkönyve

1998-ban hunyt el *Fülöp Géza* (1928–1998), aki a ma élő könyvtáros társadalom szinte minden tagjának személyes ismerőse, kortársa, kollégája, vagy tanára volt. Emlékkönyvét közvetlen munkatársai, kollégái már 1999-ben megjelentették. (Talán ennek a sietségnek tudható be az az apró sajtóhiba, hogy a kötet 19. lapja félig kimaradt a nyomtatáskor. Ez a kis megjegyzés az első sorokban, nem a rosszallás szava, inkább egy újabb figyelmeztetés kíván lenni, kár lenne véglegesen be nem helyezni a pótlást a kötetbe.)

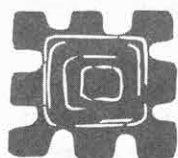
Úgy érzem, ugyancsak a gyorsaság igénye magyarázza, hogy a kötet írásai nehezen nevezhetők egységes színvonalúnak. Tanulmánygyűjteményről lévén szó, a témák változatossága tartalmi és minőségi szempontból elkerülhetetlen, sőt a műfaj követelményeinek alapvetően megfelel. Néhány cikk esetében azonban érződik, kellett volna még némi idő a teljes kimunkáláshoz, olykor a hivatkozások pontosításához, a súlypontok valódi meghatározásához, s jó lett volna több időt szánni a korrektúra munkálataira is.

A kötet alcíme tökéletesen jelzi, hogy a válogatás méltó képet kíván adni a *Fülöp Géza* által is magas színvonalon művelt területek újabb termékeiből: a könyv- és könyvtártörténeti, nyomdászattörténeti írásokból éppúgy, mint a könyvtárügy, a könyvtári élet szervezőjeként, a hazai könyvtárosképzés újrateremtőjeként végzett sokoldalú tevékenységének hatásaként született írásokból, s egyúttal a mindennapjaink könyvtári életének tökéletesítését célzó vizsgáldásokról, teendőkről, tanulságokról is.

Fülöp Géza életútját tárgyilagosan, de a régi kolléga és tanártárs eltitkolhatatlan meleg érzelmeivel ismereti *Szelle Béla*. A valóban szűkszavúra és szigorúan a szakmai tevékenységre szorítókozó sorok mögött, talán éppen ennek a

Fülöp Géza emlékkönyv :
művelődéstörténeti és
könyvtártudományi írások / szerk.
Barátné Hajdu Ágnes : [közread.]
az ELTE Könyvtártudományi és In-
formatikai Tanszék. - Bp. : ELTE

visszafogottságnak köszönhetően, tűnik fel azonban mégis az élő ember, aki-
nek arcvonásait, tulajdonságait más szerzők is igyekeztek megragadni.

*Sebestyén György: Fülöp Géza szerepe a tudományos közéletben, különös tekin-
tettel tudományszervezési és oktatásfejlesztési munkásságára* című cikke az írá-
sok közt elsőként, de nem egyetlenként emeli ki Fülöp Géza azon érdemét,
hogy a kifejezetten vagy elsősorban történeti kérdésekkel foglalkozó „filosz”,
hogyan volt képes megteremteni a kor igényeinek megfelelő, új, korszerű
könyvtárosképzési szemléletét és az oktatáshoz nélkülözhetetlen feltételeket
is. Érdemes belegondolni, hogy a valóságban – számomra legalábbis – jóval
hosszabbnak tűnő idő (1968–1994 között működött tanszékvezetőként)
olyan alapvető szakmai kérdésekben hozott megoldást, mint a pálya tudomá-
nyos helyének méltó elfogadtatása, a tudományos minősítés kérdésének ren-
dezése, a valóban „bölcsezi” alapokról a technikai, informatikai megindulás
az oktatásban, s ennek köszönhetően főként a szakmai, de lassanként a társa-
dalmi közmegítélésben, a korábban is élő, meglévő nemzetközi kapcsolatok,
tevékenységek fokozása és az eredmények kellő elismertetése – valóban nem
néhány év, egy önmagán is túllépni képes eszmeiség megvalósulásaként –
csakugyan életműnek tekinthető (természetesen nem kicsinyítve ezzel a ko-
rábban is nyújtott egyéni teljesítményeket se).

Egy emlékkönyv, egy tanulmánykötet (mely műfajának megfelelően tartalmá-
ban és terjedelmében is vegyes írásokat tartalmaz) ismertetésekor aligha vál-
lalkozhat másra a recenzens, mint a tartalomjegyzék egyéni szempontok sze-
rinti szétszedésére, csoportosítására, s az írások elemzése helyett, talán né-
hány pozitívum vagy hiányérzet megfogalmazására.

Első témablokként a nemzetközi könyvtári tendenciákkal és ezekből az okta-
tásra háruló feladatokkal, a problémákkal és kísérleti próbálkozásokkal foglal-
kozó írások csoportját emelném ki. Nem szándékozom minőségi sorrendet
felállítani, igyekszem követni a tartalom felállította említési rendet. *Barátné
Hajdu Ágnes* írása (*Az ETO helyzete a számítógépes integrált könyvtári rend-
szerek korában*) egy önmagában is több évtizedes kérdést, az egységes nem-
zetközi szakmai feltárás problémáját helyezi korunk változó világába (integ-
rált rendszerek életbelépése, az ETO folyamatos korszerűsítése stb.), képet
adva az e területen folyó nemzetközi és nemzeti munkálatokról, a hazánkra
háruló jövőbeni tennivalókról, utalva a változások után várható oktatási
feladatokra is. *Bobokné Belányi Beáta* tanulmánya (*Könyvtártervezési és me-
nedzselési kérdések az ELTE BTK Könyvtártudományi Informatikai Tanszék-
kén*) néhány évtizedes egyéni és nemzetközi próbálkozás eredményeiről ad
számot: a gyakorlati és az elméleti, a kor követelte rendszerszemléletű ele-
mek beépítését, alkalmazásuknak feltételeit és a helyzetmegismerési próbál-
kozásokat vázolja. Az információs menedzserek képzése, illetve ennek folya-
matos korszerűsítése mind a használók, mind az intézmények, mind a válto-

zó elvárások és követelmények figyelembevételével önmagában is izgalmas, a jövőt feltétlenül meghatározó kérdés. A gazdag hivatkozáanyagot közlő írás a tervekről is jól követhető képet rajzol, jó lenne részletesebben is olvasni róla. *Pálvölgyi Mihály* cikke (*Reform, fejlesztés, modernizáció a magyar könyvtári- és információtudományi képzésben*) Fülöp Géza szellemében is a modernizáció fogalmát próbálja értelmezni, az értékek és eredmények átmentését, a környezet változásaiból és azok követelményeiből fakadó felismerések számbavételének szükségességét. A téma időszerűségét fokozza, hogy valóban újabb fordulópont észlelhető képzési rendszerünkben, amikor az együttműködés jegyében, a minőségi követelményeket szem előtt tartva, lehet szó a cikkben (és hivatkozásaiban) említett megújulás első lépéseinek megtételére. *Sütheő Péter* *A virtuális könyvtár „reális” olvasói* című írása viszonylag rövid terjedelme ellenére, izgalmas kérdésre igyekszik – mint maga is írja – legalább rávilágítani: a technikai lehetőségek kiaknázásának nem öncélúságára, a tényleges könyvtári igények és feladatok további kutatására és a jelenben rejlő veszélyek elkerülésének nem egyszerű feladatára. *Tóth Gyula* cikke (*Könyvtártörténet avagy az információkezelés történeti változásai. Töprengés egy új tanterv bevezetésekor*) mintegy az eddig kiemelni próbált gondolatok summázata. Mint a szerző maga is írja, a könyvtárban a történetiség jellegénél fogva kétszeresen is jelen van, így a jövő kihívásainak elfogadása, a képzés átszervezése, egyben számos veszély forrása is lehet. A szombathelyi képzés változásainak vázaltszerű említése mellett, a semmi értéket el nem hagyó, módszereiben és technikai feltételrendszerében módosuló új oktatás nehézségeit tárja elénk.

A továbbiakban csoportosítani kívánt témáktól kisé eltér *Kuntár Lajos* írása (*Vasi föld vonzásában*), mely Fülöp Géza szülőföldi kötődéseiről ad lírai leírást. A cikk nem is az emlékkötet számára, születésnapra írásként készült, de hangulata, hangvétele,

a személyesség és a tárgyilagosság egyaránt, indokolták a szerkesztők döntését, hogy e kötetbe is beemelték.

Újabb nagy témacsoportként kívánczik az óhatatlanul már a korábbiakban is elő-előkerült helyzetfelmérés, helyzetfelismerés tematikája. *Frick Mária* írása (*Az Eötvös József Főiskola Pedagógiai Fakultása hallgatóinak művelődési és olvasási szokásai*) „hagyományos” olvasásszociológiai felmérésként értékelhető, remélve, hogy a jelzőnek legkevésbé sincsen negatív kicsengése. A hogyan élnek, hogyan művelődnek, mit és mennyit olvasnak a jövő oktatói, a fenti tárgykör ismeretében is kulcskérdés, így a felmérési ismeretek közzétételével összehasonlításra, trendmegállapításra is lehetőség nyílik, bár nem állítható, hogy egyértelműen pozitív változások előszeleként értékelhető. Ezért is kell minden változásra, gondosan előkészülni az oktatás változtatásakor – igazolják e tények az elsőként választott témacsoport íróinak zömét.

Kovács Ilona (*A hungarika bibliográfiák jövője az ezredfordulón*) a műfaj történelmi előzményeinek rövid összefoglalását követően a hungarikum meghatározás hetvenes években történt részletes ki-munkálásáról és a távlati hungarika program elkészítéséről számol be. Kitér azokra a változásokra, melyek a kutatási területet a társadalmi folyamatok megváltozásával alapvetően módosították, s szól a technikai fejlődésben bekövetkezett átalakulásból adódó lehetőségek mellett a feladat alapvető céljáról: a megörökítés és hozzáférés változatlan-ságáról, mely jelen esetben még elengedhetlenné teszi a nyomtatott forma időleges megmaradását is. *Kovács Mária* (*A kommunikáció szerepe az olvasóval való foglalkozás folyamatában*) a hozzáférés, az olvasószolgálati tevékenység változatlan alapszerepét emeli ki. Ennek keretében teszi hangsúlyosabbá, hogy a könyvtárosképzés összetett folyamatában még jobban kell felkészíteni a hallgatókat a sikeres kommunikációs technikák elsajátítására, ezzel az intézményi alapcél és alapfeladat: az igény-

kielégítés színvonalának növelésére. *Suppné Tar-
nary Gyöngyi (Pedagógusok az információs társada-
lomért – egy olvasásvizsgálat tükrében)* cikke részle-
tes felmérés alapján ad számot arról, hogy a 6–10
éves korosztállyal foglalkozó pedagógusaink műve-
lődéshez való viszonya, információszerzési szoká-
sai nem mondhatók kedvezőnek. Ennek a ténynek
az értékelése, illetve javításának feladata a fentebb
vázolt tervek és fejlesztési koncepciók jegyében,
nem hagyható figyelmen kívül.

*Rétfalvi Gábor (A kódex mint kommunikációs esz-
köz megszületése)* írása a szakma „őstörténetéhez”
kanyarodik vissza, a meglévő ismeret- és tudás-
anyag megmentéséhez, az ezt a célt szolgáló társad-
almi környezet rövid vázolásához, azon alapok-
hoz, melyek megindíthatták a művelődés továbbfej-
lesztését. A személyes hangú visszaemlékezést kö-
vetően *Rozsondai Mariann (A Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár ősnymotatványainak kötéséről)* már
nagy időbeli ugrást tesz. A Kalocsai Könyvtárban
található ősnymotatványok és az ezekkel kapcsola-
tos teendők ismertetése mellett, röviden vázolja a
hazai ősnymotatványok helyzetét, mennyiségét, fel-
tártságát, sajnálatosan csekély gyarapodását, rámu-
tatva a további könyvtári kutatások fontosságára.
*Boda Miklós (Kalmár György ismeretlen verse a pécsi
Klimó-gyűjteményben)* írása egy 18. századi iro-
dalmunk és nyelvtudományunk köréből ismert,
nemzetközileg is számon tartott egyéniség 30 sor-
ból álló latin versének elemzésére vállalkozik.
*Hangodi Ágnes (Emblémáskönyv Nagy Péter számá-
ra, Amszterdam, 1705.)* a századunk második felé-
ben fellendülő emblémakutatások fényében külön-
ösen érdekes nyomda- és kultúrtörténeti adalékkal
szolgál. *Körmendy Kinga (Vörösmarty filozófiataná-
rának, Szűts Istvánnak egyetemi előadásairól ké-
szült jegyzetek az Akadémiai Könyvtár Kézirattárá-
ban)* írása nem csupán Vörösmarty tanulmányaira
és érdeklődésére vet fényt, hanem rávilágít egy kor-
szak kevésbé ismert oktatási-tanulási szokásaira, a
kézirat – később nyomatos – jegyzetek világá-

ra is. *Pavercsik Ilona (Egy dunamenti parasztember
panasza)* egy kiadástörténeti érdekességgel, a róma-
iak korában keletkezett, s mind németül, mind ma-
gyarul korán megjelent élettöredék felvillantásával
jelentkezik.

„*A lekeségi irodalom mostohán kezelt gyermeke a
könyvkultúrának*” – állapítja meg cikke (*Válogatás
az aszketika-misztika magyar nyelvű irodalmából*)
bevezetéseként *Antalóczi Lajos*, aki éppen ezért
örömmel számol be arról, hogy az egyházi könyvtá-
rak Magyarországon is megtették az első lépéseket
a modern adatbázisok építése terén, s ez ösztönző
hatást ad számára, hogy kiemeljen és elismertes-
sen néhány olyan klasszikus alkotót és alkotást,
kik nemzedékeken át fejthették ki hatásaikat.

Boda Miklósné (Könyvek vonzásában) a 18. századi
Pécs könyvtári kultúrájáról ad ízelítőt, a pécsi püs-
pöki könyvtár történetébe való bepillantás, korabe-
li reflexiók felcsillantása révén. *Katsányi Sándor (A
Bartha Miklós Társaság és a Fővárosi Könyvtár)* fia-
tal értelmiségiek mozgalmáról számol be
(1925–1933), mely a Fővárosi Könyvtár kiadványai-
ban, társadalomtudományi gyűjtőköre kialakulásá-
ban is érezte a hatását. *Kókay György Táncsics
Mihály „Népkönyv”-ének* történetéhez ír szinte
napi politikai kiegészítést. *Monok István A nagy-
enyedi kollégium 1764. évi katalógusa* ismertetése
kapcsán a könyvtár gyűjteményét feltáró korábbi is-
mertető összeírásokról szól, felvázolva a további
kutatások esetleges útját is.

V. Ecsedy Judit (Ismeretlen nyomda Kőszegen) ta-
nulmányában arra világít rá, hogy a jelek szerint a
17-18. századi nyugat-dunántúli nyomdák történe-
te és a nyomdászok tevékenysége még nincs teljes
egészében feltárva. Megkísérli a jelek szerint Kősze-
gen 1735–36-ban működött nyomda tevékenységé-
nek rekonstruálását, a nyomdatörténeti alapok, a
felszerelés felmérését. *Murányi Lajos* írása (*A
nyomdaalapítástól a tényleges működésig ... Né-
hány adalék az első székesfehérvári nyomdász,
Számmer Mihály (1763–1806) 1804. évi tevékenységé-*

géhez) könyvészeti források alapján és helyszíni (növendéknapló) kutatás révén igyekszik tisztázni néhány mű és e nyomda történetének összefüggését. *Skaliczki Judit (Zene és könyvtár. Két zeneoktatási könyvtár kialakulása a múlt században)* a zenei élet, a zenei oktatás, a zeneműkereskedés történetét, s mindezeket át a

zenei könyvtárak létrejöttének folyamatát igyekszik nyomon követni a *Pest-budai Hangászegyesület és a Zeneakadémia könyvtárának megalakulása, fejlődése* példáján. *Zsidai József (Az egyetem és könyvtára)* írása kutatási jelentésként készült, s az egyetemi könyvtári szervezet kialakulását követi nyomon egy felsőoktatási intézmény életében, rámutatva sajátosságaira, mely mind a könyvtárra, mind az anyaintézményre speciális hatást fejt ki.

Fülöp Géza szakirodalmi munkássának jegyzéke (1955–1997) zárja a kötetet, melyet *Dombiné Tóth Rita, Hangodi Ágnes* és *Nagy Ildikó* állítottak össze, s amelyhez további kiegészítést is csatoltak a kötet szerkesztői.

Az Emlékkönyv megjelenését támogatta a Nemzeti Kulturális Alap és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma. Mint az előzetesben jeleztem, jelen ismertetés nem más, mint a tartalomjegyzék más játékszabályok szerinti újrarakása révén, talán újabb gondolatok ébresztése a kötetet a jövőben forgatók számára.

Szinainé László Zsuzsa

A könyvtárosok kézikönyvének első kötete

Ha most rögtön az elején bevallom, hogy a könyvtárosok kézikönyve (pontosabban annak első kötete) volt az a könyv ebben a műfajban, amit elejétől végig többször is elolvastam, egy-egy részletre később is vissza-visszatérve, – félek – az csupán felületességemről, s ennek következtében, hiányos műveltségemről árulkodik. A kijelentést azonban korántsem valami kései vallomásnak szánom, hanem annak alátámasztására, hogy megfontoltan vélem úgy, szinte felesleges a munkáról ismertetést írni, hiszen előszava pontosan és érthetően megmondja, mi célból és kiknek íratott a mű, miért ezek olvashatók az első kötetben, s mi lesz a következőkben. A kötet gondos tanulmányozója emellett, mint el-eltűnő búvápatokat, ám mindig bizton és örömmel fedezheti fel a szintetizáló vezérgondolatokat. Amely vezérgondolatokat én olyanoknak találok, amelyekkel minden kényelmetlenség-érzet nélkül egyet is érthetek.

A kései recenziót az a büntetés sújtja, mások már megvalósították a kézenfekvő ötletet, közöljük az előszót szóról-szóra, s mű ismertetve van. Ezért,

Könyvtárosok kézikönyve / szerk.
Horváth Tibor, Papp István. - Bp. :
Osiris, 1999. : 25 cm. -
1., Alapvetés. - 1999. - 286 p.
(Osiris kézikönyvek,
ISSN 1415-6321)
ISBN 963 379 646 6